

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-709311-II/12/NB

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 22 551 77 00
Fax 22 827 64 53

Warszawa, 10. X. 2012

**Pan
Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości**

Szanowny Panie Ministrze,

Mój poważny niepokój budzą opisywane w mediach przypadki drastycznego traktowania lokatorów przez nowych właścicieli zamieszkiwanych przez nich kamienic, mającego na celu zmuszenie ich do opuszczenia mieszkań. Jako przykłady działań tego rodzaju wymieniane są np. zalewanie mieszkań, dewastowanie budynku. Sygnalizowane są także: wyłączanie wody, ogrzewania i prądu, demontaż drzwi wejściowych i okien w częściach wspólnych budynku, rozbieranie dachu, uszkodzenie kanalizacji w ten sposób, że nieczystości spływały schodami. Zaniepokojenie moje wynika przede wszystkim z braku reakcji właściwych organów Państwa na te, wysoce społecznie szkodliwe, zachowania nowych właścicieli lub osób przez nich wynajętych.

W mojej ocenie w znacznej części problem braku możliwości podjęcia zwłaszcza przez Policję skutecznych działań chroniących prawa dotychczasowych lokatorów wynika z ograniczenia w art. 191 § 1 Kodeksu karnego z 1997 r. znamion określających czynność sprawczą przestępstwa zmuszania do określonego zachowania w stosunku do wcześniej obowiązującej w tym zakresie regulacji art. 167 Kodeksu karnego z 1969 r. Jak wskazywała praktyka, ten ostatni przepis chronił między innymi najemców przed niezgodnym z prawem działaniem wynajmujących, znajdował również zastosowanie w sytuacji, gdy właściciel lokalu próbował zmusić osobę, która zajmowała ten lokal na podstawie określonego tytułu prawnego do konkretnego zachowania się.

Problematyka dotycząca treści dyspozycji opisującej ustawową konstrukcję przestępstwa zmuszania do określonego zachowania (art. 191 Kodeksu karnego) była w przeszłości przedmiotem działań Rzecznika Praw Obywatelskich, jednakże bez oczekiwanego rezultatu.

Mianowicie, w dniu 7 listopada 2001 r., Rzecznik skierował do Przewodniczącego Komisji do spraw Reformy Prawa Karnego propozycję zmiany w obowiązującym art. 191 Kodeksu karnego. Ponadto, w dniu 20 czerwca 2002r. Rzecznik skierował do Marszałka Sejmu RP wystąpienie zawierające postulat rozważenia zainicjowania nowelizacji art. 191 k.k.

W wystąpieniach tych przedstawiona była następująca argumentacja.

Z chwilą wejścia w życie nowego Kodeksu karnego zmianie uległa treść dyspozycji opisującej ustawową konstrukcję przestępstwa zmuszania (art. 191 k.k. z 1997 r.). Na skutek tej zmiany w praktyce stosowania prawa pojawiła się wątpliwość, czy użyte w art. 191 § 1 k.k. znamię „przemoc wobec osoby” obejmuje przypadki tzw. przemocy pośredniej przez rzecz, gdy w ten sposób pokrzywdzony zmuszany jest do zaniechania. Powyższa wątpliwość sformułowana została przez Sąd Wojewódzki w Tarnowie, jako zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy i przekazana do rozpoznania Sądowi Najwyższemu. W dniu 10 grudnia 1998 r. Sąd Najwyższy podjął uchwałę następującej treści: "przemoc wobec osoby jako forma zmuszania - w rozumieniu art. 191 § 1 k.k. - może polegać tylko na bezpośrednim fizycznym oddziaływaniu na człowieka i nie obejmuje oddziaływania pośredniego (tzw. przemocy pośredniej) przez postępowanie z rzeczą" (uchwała nr I KZP 22/98).

Podkreślić wypada, że w niektórych glosach do wyżej powołanej uchwały wyrażono daleko idącą i stanowczą dezaprobatę wobec przedstawionego przez Sąd Najwyższy stanowiska (np. glosy: D. Wysockiego opublikowana w OSP 1999/4/68 i J. Wyrembaka w Rzeczpospolitej z dnia 6 maja 1999 r., M. Filara w PiP 1999/8/113, K. Grzegorzcyka w WPP 1999/1-2/156, M. Surkonta w WPP 1999/3-4/120). Obecnie jednak stanowisko Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości wśród komentatorów.

Przyjęcie poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w powołanej uchwałie doprowadziło w konsekwencji do tego, że wywieranie przymusu na osobie za pośrednictwem oddziaływania na rzeczy pozostaje bezkarne, chyba że wypełnia znamiona innych przestępstw. Tak więc wyeliminowanie tzw. przemocy pośredniej doprowadziło do tego, że przypadki zastawiania drogi, zmiany zamków we wspólnym mieszkaniu, wyłączenia elektryczności, odcinania dopływu prądu i temu podobne zostały zdepenalizowane, co pociąga za sobą poważne i negatywne skutki społeczne.

Mając powyższe na uwadze, nasuwają się poważne wątpliwości, czy wprowadzona przez kodeks karny zmiana art. 191 była słuszna. Wątpliwości te prezentują także niektórzy przedstawiciele doktryny (np. A. Marek: Komentarz do art. 191, LEX 2010).

W tym stanie rzeczy, w moim przekonaniu, wydaje się godnym rozważenia nowelizacja art. 191 § 1 Kk, aby w sposób jednoznaczny zostało określone, że

przestępstwem jest bezprawna przemoc skierowana nie tylko wobec osoby, ale także wobec rzeczy - stosowana w celu zmuszenia innej osoby do określonego zachowania (zaniechania).

Przedstawiając powyższe uwagi, zwracam się z uprzejmą prośbą o przeanalizowanie poruszonego problemu oraz o poinformowanie mnie o zajętych stanowisku i ewentualnie podjętych działaniach.

Łęca wyney soubey

Teru Jipais